

Participatieverslag Meedenkgroep Energievisie. D.d. 4 november 2024

Algemeen

De meedenkgroep, die bestaat uit 14 inwoners van de gemeente Lingewaard uit bijna alle kernen, heeft in 8 sessies uitvoerig gesproken over onderwerpen, waarop wij als groep binnen de door de gemeente gestelde kaders invloed hebben. Deze kaders zijn, dat er een afgebakend zoekgebied is vastgesteld waarin 3 tot 4 windturbines geplaatst moeten worden met een tiphoogte van 220 tot 250 meter en een vermogen van 7 MW. In geval van 3 turbines worden deze gecombineerd met 20 hectare zonnepark.

De meedenkgroep is daarnaast gevraagd om suggesties en adviezen te geven ten aanzien hinderbeperkende maatregelen, zoals geluid, slagschaduw, obstakelverlichting, ontwerp zonnepark en afscherming van dit park.

Ook de financiële participatie is onderwerp van gesprek geweest en heeft geleid tot een advies. De kaders hiervan zijn:

- Streven naar 50% lokaal eigendom.
- Gedragscode Acceptatie en Participatie Wind op Land met een richtbedrag van € 0,40 – 0,50 per MWh.

Buiten de competentie van de meedenkgroep lagen de vragen:

- Of er een wind- en zonnepark wordt gebouwd en
- Waar het wind- en zonnepark wordt gebouwd.

In dit verslag is ook een aantal zaken vastgelegd, die strikt genomen niet binnen deze kaders passen. Wij hebben als meedenkgroep gemeend, die toch onder de aandacht te brengen gezien de zeer grote zorg, die er vooral bij (direct) omwonenden, leeft ten aanzien van de effecten van (hoorbaar en voelbaar) geluid, die windturbines zouden veroorzaken op de gezondheid van mensen.

Om het onderstaande verslag goed in haar context te kunnen plaatsen is het goed te weten dat een deel van de werkgroep van mening is dat dit participatieproces een hoge moeilijkheidsgraad heeft gekend. De belangrijkste aspecten daarvan zijn:

- Het invullen van deze taak is als een zware verantwoordelijkheid ervaren, ondanks dat eenieder zonder last en ruggespraak in de meedenkgroep zat.
- Er zijn te grote beperkingen/enge kaders vastgesteld, waarbinnen de meedenkgroep haar advies moest formuleren.
- Iets minder dan de helft van de meedenkgroep is absoluut tegenstander van windturbines in het aangewezen gebied. Deze mening is gebaseerd op de grote zorgen t.a.v. geluidsoverlast en aantasting van dit mooie gebied. Zij vinden het daarom lastig om een advies uit te brengen, omdat dit zou kunnen impliceren, dat er toch wel mee wordt ingestemd, terwijl dit niet zo is.

1. Geluid

Vooraf over de hinderbeperkende maatregelen voor geluid is lang over gediscussieerd. Wij zijn dan ook niet tot een eensluidend advies gekomen. Dit komt onder meer doordat de groep erkent en ervaart dat deze materie zeer complex is. Zeker in combinatie met andere, ook ten aanzien van geluid, diep ingrijpende infrastructurele ingrepen als de Betuweroute en de toekomstige

doortrekking van de A15. Hierdoor is de impact van een advies over geluidsbeperkende maatregelen door een aantal leden van de meedenkgroep niet te overzien.

Daarnaast is een aantal leden van mening dat de gemeente, bij het toestaan van windturbines in het zoekgebied, onvoldoende invulling geeft aan haar zorgplicht. Deze plicht houdt in dat de overheid beschermende maatregelen moet nemen tegen mogelijke schadelijke effecten van geluid van windturbines op de gezondheid van omwonenden. Ook als die effecten nog niet onomstotelijk zijn bewezen. Dit deel van de meedenkgroep vindt, dat eerst onomstotelijk moet worden vastgesteld dat het geluid van windturbines geen schadelijk effect heeft op de gezondheid van mensen alvorens een vergunning af wordt gegeven.

Het oordeel van deze groep is vooral gebaseerd op de mening van verontruste medici, die georganiseerd in het platform Windwiki, van mening zijn dat de huidige geluidsnormen geen adequate normen zijn voor het vaststellen van effecten van windturbines op de gezondheid van mensen. Deze vaststelling wordt naar mening van de verontruste medici onderbouwd door wetenschappelijke onderzoeken.

Hier tegenover staan wetenschappelijke onderzoeken, die het ministerie van IenW gebruikt voor de onderbouwing van haar nieuwe geluidsnormen voor windturbines.

Windwiki adviseert afstandsnormen van 4 keer de tiphoogte tot bebouwing en 10 keer de masthoogte tot een woonkern. Het hanteren van deze normen betekent dat er in het zoekgebied geen of nauwelijks ruimte is om windturbines te plaatsen. Iets minder dan de helft van de deelnemers uit de meedenkgroep zou deze afstandsnorm willen adviseren.

De leden van de meedenkgroep, die strengere geluidsnormen willen en de leden die zich niet senang voelen om een voldragen advies te geven, vormen ongeveer de helft van de leden van de meedenkgroep.

1.1. Geluidsnormen

De andere helft geeft aan, dat in de Energievisie Lingewaard voor de beperking van de geluidshinder de nieuwe door het ministerie van IenW ontwikkelde (nog niet van kracht zijnde) geluidsnormen van 45 Lden en 39 Lnight, dienen te gelden, zonder maatwerk voor bijzondere omstandigheden. Een meerderheid van de groep is voorts van mening dat de norm voor de nacht nog moet worden aangescherpt naar 38 Lnight. De argumentatie voor deze aanscherping is het feit, dat als aan de norm van Lden 45 dB kan worden voldaan, automatisch wordt voldaan aan de nachtelijke norm van Lnight 39 dB. Een nachtelijke norm voegt alleen iets toe ten opzichte van een Lden norm als de Lnight waarde meer dan 6 dB lager is.

's Avonds en 's nachts zijn mensen in rust en is er minder omgevingsgeluid. Geluidshinder van windturbines treedt dan ook vooral op in de nachtperiode. Om slaapverstoring te voorkomen wordt daarom dringend geadviseerd om voor Lnight een 7 dB lagere waarde ten opzichte van de Lden norm van 45 dB aan te houden, oftewel een Lnight van 38 dB.

Voorts dient er bij de berekening van de bovenstaande normen rekening te worden gehouden met het cumulatieve geluidsniveau van alle reeds aanwezige en toekomstige geluidsbronnen (doortrekken A15), die nu al bekend zijn. Hiervoor is de methode Miedema van toepassing.

Gezien het feit dat bovengenoemde normen (Lden en Lnight) kijken naar het jaargemiddeld geluidsniveau volgens een rekenmodel, hechten alle meedenkgroep leden aan handhavingsnormen voor het maximale equivalente geluidsniveau:

- Een Laeq,1 min. lager van 45 dB (A) dag (7.00 uur- 23.00 uur) en
- Een Laeq,1 min. lager van 40 dB (A) nacht (23.00-7.00 uur).
- Bij overschrijding moet snel kunnen worden ingegrepen.

Nadeel van deze handhavingsnorm is, dat deze uitgaan van een gemiddelde. Een deel van de meedenkgroep ziet nog liever een handhavingsnorm als zijnde een meting van het 'piekgeluid' en verzoekt -indien een dergelijke meting technisch mogelijk is- dit in de overeenkomst met een initiatiefnemer op te nemen.

1.2 Maatregelen voor geluidsreductie

De werkgroep adviseert om bij de toetsing van de vergunningsaanvraag rekening te houden met de onderstaande mogelijke maatregelen voor geluidsreductie:

- ✓ Toepassen van een automatisch werkende regeling, die een windturbine in een zogenoemde '*noise reduced operation modus*' zet zodra geluidshinder op zou treden. Bijvoorbeeld verlaging van het toerental en/of aanpassing van de wijkstanden. Een reductie van het toerental van 20% geeft een geluidsreductie van circa 5 dB, maar ook een reductie van de jaaropbrengst van circa 7 % (tenzij deze modus alleen in de nachtperiode wordt toegepast).
- ✓ Alle rotorbladen voorzien van zaagtanden ('uilenvoren') op de achterrand: deze zogenaamde add-ons geven een geluidsreductie van circa 3 dB.
- ✓ Rotorbladen over een derde deel vanaf de uiteinden voorzien van 'lotus' coating: een micro-siliconen verf van Lotusan. Zodat ze beter beschermd zijn tegen vervuiling en slijtage.
- ✓ Vergrote afstand tussen de rotorbladen en de mast, om geluids klappen tegen te gaan, met reductie van impuls- en laagfrequente tonen (zoals de windturbines van het windpark Koningspley).
- ✓ Tonaal geluid kan optreden door een defect of een ontwerpfout van de windturbine. Indien tonaliteit wordt vastgesteld een straftoeslag voor tonaal geluid van 5 dB(A) op het brongeluid toepassen voor de berekening van Lden. Hiermee wordt gestimuleerd om het defect aan de windturbine te verhelpen. Doel moet zijn om tonaliteit te voorkomen.

2. Hinderbeperkende maatregelen op het gebied van slagschaduw

Het merendeel van de werkgroep is van mening dat de norm voor slagschaduw bij benadering 0,5 uur per jaar zou moeten zijn. Dit is een praktijknorm als gevolg van een theoretische norm van 0 uur slagschaduw. Een windmolen staat bij afschakelen niet direct stil, maar draait nog heel even door, op jaarbasis maximaal een half uur. Een klein deel van de groep kan ook leven met door het ministerie van IenW ontwikkelde (nog niet van kracht zijnde) norm van maximaal 6 uur per jaar én maximaal 20 minuten per dag op slagschaduwgevoelige gebouwen. Windturbines moeten worden voorzien van een automatische stilstandsvoorziening. Zodat omwonenden per app kunnen doorgeven aan de initiatiefnemer dat er toch sprake is van slagschaduw en de turbine daarna direct wordt stilgezet.

3. (Absolute) Afstandsnormen

Afstandsnormen en geluidsnormen bij windturbines moeten afzonderlijk worden bezien. Doordat Windwiki van mening is dat geluidsmeting geen adequate norm voor het effect van geluid van windturbines op de gezondheid is, maar een afstandsnorm adviseert, is de helft van de groep voorstander van een hogere afstandsnorm, 4x de tiphoogte, dan de norm die is opgenomen in het conceptvoorstel van met ministerie van IenW. Deze bedraagt: tenminste een afstand van 2x de tiphoogte tot windturbine gevoelige objecten (bijv. woonfunctie, zorgfunctie en onderwijsfunctie). In deze laatste norm kan de andere helft van de leden van de werkgroep zich vinden.

4. Obstakelverlichting

De hele groep adviseert om in de energievisie op te nemen dat de windturbines voorzien moeten zijn van naderingsdetectie in plaats van obstakelverplichting. Dit betekent dat er normaliter in de nacht geen verlichting op de windturbines brandt, tenzij er een vliegtuig in de nabijheid is.

5. Landschappelijk inpassing

De in bijlage A van de Energievisie opgenomen ‘landschappelijke analyse’ is opgesteld door een adviseur duurzame energie van Bosch en Van Rijn, en niet, zoals verwacht had mogen worden, door de adviescommissie Omgevingskwaliteit gemeente Lingewaard. Het gevolg is dat vooral gekeken is naar beleidskaders op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Op rijksniveau worden geen expliciete richtlijnen of gedetailleerde instructies gegeven over de landschappelijke kenmerken die moeten worden overwogen bij het plaatsen van windturbines/zonneparken.

Op provinciaal niveau worden wel een aantal aandachtspunten genoemd. Zo wordt de Linge als structurerend landschapselement genoemd, een kernkwaliteit die versterkt kan worden door ontwikkeling van natuur, waterbeheer en recreatie. Ook de relatieve stilte en rust van het gebied wordt als kernkwaliteit genoemd, waarbij ontwikkeldoelen afgestemd moeten worden op rust en stilte. Een voorgeschreven onderzoek naar de inpassing van windturbines met behoud van de ruimtelijke kenmerken van het landschap, de maat, schaal en inrichting in het landschap, en de cultuurhistorische achtergrond en waarden van het landschap is onvoldoende uitgewerkt en in beelden weergegeven.

Het Omgevingsplan en het Beleidskader Energietransitie 2023 – 2025 geven geen specifieke landschappelijke voorwaarden voor plaatsing van windturbines in het zoekgebied. Het Beleidskader Windenergie schrijft voor dat windturbines integraal deel moeten uitmaken van de totale landschapsbeleving en niet domineren. Hoe dat bereikt kan worden met windturbines van 220 – 250 tiphoogte is niet onderzocht. Dit was wel gevraagd in de Uitgangspuntennotitie Energievisie A15/Betuweroute. Onze zorg dat met de plaatsing van windturbines het karakter van het ‘waardevol open komgebied’ wordt aangetast, is met dit onderdeel van de Energievisie niet weggenomen. De meedenkgroep wil als idee opperen om populierenlanen aan te planten die enigszins de hoogte van windmolens relativeren in het open landschap. En het ritselen van de bladeren concurreert bovendien met het geluid van de windmolens.

6. Verhouding windturbines en zonnepark

Binnen de meedenkgroep is er geen unanimititeit als het gaat over de voorkeur voor 4 windturbines (optie 1) of een drietal windturbines en circa 20 hectare zonnepanelen (optie 2). Iets minder dan de helft van de deelnemers van de meedenkgroep ziet liever helemaal geen windturbines verrijzen. Als er dan toch windmolens moeten komen dan gaat de voorkeur uit naar optie 2. Argumenten hiervoor zijn dat men liever 3 turbines dan 4 windturbines heeft en dat dit de ideale verhouding is voor een gelijkmatige energieopwekking door de loop van het jaar. Anderzijds wordt de landschappelijke aantasting van dit mooie gebied (ooit het mooiste van Lingewaard) door windturbines als groter ervaren dan de aanleg van een 20 hectare groot zonnepark. Een gedeelte van de meedenkgroep is van mening dat de gemeente er alles aan zou moeten doen om het zoekgebied niet verder landschappelijk aan te tasten door het plaatsen van een zonnepark. Ook zou de gemeente veel meer moeten participeren in het veranderde politieke klimaat ten aanzien van windturbines op land. De provincie Gelderland is thans zelfs tegenstander van het nog meer plaatsen van windturbines op land.

Een eventueel zonnepark zou zoveel mogelijk niet zichtbaar moeten zijn, door bijvoorbeeld bomen, grondwallen, struiken etc.

Als suggestie zouden wij de gemeente willen meegeven om te onderzoeken of integratie met geluidschermen/wallen bij de toekomstige doortrekking van de A15, een mogelijkheid is.

7. Financiële participatie

7.1 Individuele vergoedingen voor de directe omgeving

De meedenkgroep stelt voor om als individuele vergoeding voor de directe omgeving een bedrag aan te houden van € 2.500 per geplaatste MW vermogen, per jaar. Onder de directe omgeving wordt in dit verband verstaan:

- Alle woningen binnen een afstand van 750 meter vanaf de windturbines. Zij ontvangen gezamenlijk 50% van het gegenereerde bedrag. En
- Alle woningen, die liggen tussen een afstand van 750 meter en 1000 meter. Zij ontvangen gezamenlijk 50 % van het gegenereerde bedrag.

De meedenkgroep adviseert om deze afstandsnormen ruimhartig toe te passen.

De vergoedingen worden vanaf jaar 6 geïndexeerd met 1,5% per jaar.

Indien het AVG-technisch mogelijk is, zou het een overweging waard zijn om niet het aantal woningen als maatstaf voor de verdeling van het genereerde geld te nemen, maar het aantal bewoners in die woningen.

7.2 Omgevingsfonds

De meedenkgroep adviseert om een omgevingsfonds voor sociale of duurzame projecten in de omgeving in te richten. Het omgevingsfonds is bedoeld voor projecten in de dorpen, die (deels) binnen een afstand van 1250 meter van het windpark liggen.

Gelden uit het omgevingsfonds worden beschikbaar gesteld aan de dorpsraden van de betreffende dorpen op basis van het aantal woningen (van het betreffende dorp of gehucht) die binnen de vastgestelde straal liggen. Zij kunnen deze vergoeding op basis van de aanwezig WOP/DOP's aanwenden voor sociale of duurzame projecten. Het bedrag dat jaarlijks beschikbaar wordt gesteld aan het omgevingsfonds bedraagt 1% van de gemiddelde ongewogen EPEX Day-ahead-prijs in het productiejaar, met een minimum van € 0,50, maal het aantal geproduceerde MWh in dat jaar.

7.3 Gebiedsfonds

Naast het omgevingsfonds draagt het wind- en zonnepark bij aan een gebiedsfonds. Dit fonds is bedoeld om een 'groene aankleding' van het landschap te realiseren, waarmee de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid wordt vergroot. Het bedrag dat jaarlijks beschikbaar wordt gesteld aan het gebiedsfonds bedraagt € 0,50 maal het aantal geproduceerde MWh in dat jaar. Het gebiedsfonds wordt beheerd door de gemeente Lingewaard in afstemming met de inwoners in het gebied.

7.4 Lokaal eigendom

De gemeente streeft naar minimaal 50% lokaal eigendom, zoals bedoeld in het Klimaatakkoord en overgenomen in het Beleidskader Energietransitie 2023 – 2025 gemeente Lingewaard. Lokaal eigendom gaat verder dan alleen financiële deelneming. Eigendom geeft zeggenschap, zowel over de ontwikkeling van het project als over de exploitatie. Maar ook over de verdeling van de lusten en lasten, en de verdeling van de opbrengsten. Hierdoor is de omgeving nauw betrokken bij het hele traject.

De besloten vennootschap die het wind- en zonnepark exploiteert dient 10 – 20% eigen vermogen te hebben. De overige 80 – 90% wordt in de vorm van een bancaire lening gefinancierd (vreemd vermogen). Met de uitgifte van aandelen wordt het eigen vermogen aangetrokken. Een deel van de aandelen kan verworven worden door de lokale omgeving, waarbij een voorkeursregeling toegepast kan worden van (1) grondeigenaren in de zoekzone, (2) omwonenden binnen een afstand van 1,5 km van de windturbines, (3) overige inwoners en bedrijven in Lingewaard. Alle natuurlijke- en rechtspersonen die financieel participeren in het wind- en zonnepark kunnen zich organiseren in een project coöperatie.

Wanneer er te weinig belangstelling is van de lokale omgeving om te investeren in risicodragende aandelen, kan als tweede optie gekozen worden voor de uitgifte van obligaties: geldleningen met een looptijd van 15 jaar tegen een vaste rente van minimaal 5% en een lineaire aflossing. Om ook minder draagkrachtige inwoners de gelegenheid te bieden financieel te participeren, wordt voorgesteld om de minimale inleg te bepalen op € 50,00.

Naast de beschreven vormen van financiële participatie is het van belang aan te sluiten bij de landelijke gedragscodes en andere bestaande afspraken rondom financiële- en proces participatie.

- De projectontwikkelaar van het windpark moet zich conformeren aan de “Gedragscode Windenergie Op Land”, uitgave 28 oktober 2014 van de NLVOW. Deze gedragscode beschrijft in 6 blokken de rechten en plichten van alle betrokkenen bij een initiatief rondom een windpark.
- De projectontwikkelaar van het Windpark moet zich ook conformeren aan de “Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land”, uitgave oktober 2020 van NWEA, Energie Samen, NLVOW, Milieudefensie, Natuur & Milieu, Greenpeace en de Natuur en Milieufederaties.
- De projectontwikkelaar van het zonnepark moet zich conformeren aan de “Gedragscode zon op land”, de code voor de fysieke en procesmatige wijze van ontwikkeling, inpassing, vormgeving en beheer van zon op land projecten, uitgave 9 januari 2024.

De meedenkgroep beveelt aan om, naast een beschrijving van de diverse denkbare vormen van financiële participatie, een menukaart op te stellen met daarin de uiteindelijk aan te bieden financiële participatie zelf. Deze menukaart kan als bijlage aangehouden worden in de overeen te komen anterieure overeenkomst met de projectontwikkelaar. Het is hierbij wel van belang te zorgen dat de afspraken en toezeggingen werkbaar zijn, en ingespeeld kan worden op voortschrijdend inzicht. Anders bestaat de kans dat ze later niet werkbaar blijken te zijn of een toekomstige ontwikkeling in de weg staan.

Als laatste is het aan te bevelen de financiële participatie zo af te spreken dat er communicerende vaten ontstaan. Vanuit het wind- en zonnepark wordt een bepaald bedrag gereserveerd voor financiële participatie, gesteld op 100%. Als één van de mogelijke opties wegvalt, dan wordt deze door verhoging van een andere optie opgevangen. Hiermee blijft de financiële participatie als geheel altijd 100%.